

Поліщук Світлана Анатоліївна

Національний університет «Львівська політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Пропонуються напрямки та форми роботи, спрямовані на становлення творчого потенціалу особистості у підлітковому віці на прикладі підлітків-гімназистів (у рамках реалізації авторського навчально-наукового проекту «Творчий потенціал гімназистів-підлітків: «Вчимося не для школи, а для життя»).

Ключові слова: тематичний психологічний супровід, психологічна підтримка, психологічна освіта, творчий потенціал.

Проблема, її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Сучасний етап розвитку освіти і суспільства демонструє болісну гуманітарну потребу в реальному, а не декларативному, задоволенні масштабного соціального запиту на становлення підростаючої особистості з перспективою її самодостатнього громадянського, професійного та особистісного розвитку, спрямованого на забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки держави, а, значить, безпеки її громадян. Як наслідок, формування творчої особистості сучасного фахівця вимагає кваліфікованого (доказового, перевіреного, результативного) психологічного супроводу на більш ранніх її життєвих стадіях, зокрема у підлітковому віці, де акцентовано визначається потреба у самопізнанні і саморозвитку, що є необхідною передумовою свідомого ставлення до свого майбутнього (у тому числі, на рівні професійного становлення).

Ціль статті – продемонструвати шляхи актуалізації та психологічної підтримки творчого потенціалу у підлітків.

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). За Е. Торренсом, не більше 5% людей мають цілісний творчий потенціал (водночас лише 2-3% з них реалізуються, що наголошує на необхідності створення їм спеціальних умов для особистісно-професійного становлення саме у «зламні» життєві періоди, яким є зокрема підлітковий вік). Звичайно, ця думка відомого вченого не може тлумачитися як науковий постулат, однак результати наших досліджень засвідчують, що вона має право на дослідницьке життя з усіма ймовірними для розвитку особистості сприятливими і несприятливими наслідками.

Виокремлення нерозв'язаної проблематики. 1. Якщо на рівні теоретичного аналізу теоретики і практики однозначно погоджуються, що творчий потенціал підлітка позначає його особистісну унікальність, то у повсякденних взаєминах такий підліток часто отримує від дорослих навіть ситуативне нерозуміння чи упереджене ставлення («незручний», «недисциплінований», «некерований», «дивний» тощо). 2. Необ'єктивна оцінка можливостей підлітків посилюється, якщо у дорослих про феномен «творчого потенціалу» відсутня будь-яка тематична інформація, версії (припущення) і навіть власні бажання (спроби) пізнати його, змінити (вдосконалити) чи самим змінитися («самовдосконалитися»).

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Спочатку зауважимо, що слід розрізняти шкільну і творчу обдарованість, зокрема:

1. Шкільна обдарованість позначена характерними ознаками інтелектуалів: швидкість розумової праці («схоплює», засвоює, узагальнює); випередження однолітків у розумовому розвитку; виразні здібності до навчання; як правило, відсутність власного організаційно-виконавчого підходу у навчальній діяльності разом з відсутністю «пізнавальної несхожості» з іншими, що, зрештою, стримує прогресування індивідуального навчального процесу.

2. Ознаки творчої обдарованості: 1) неквапливість в осмисленні пропонованої інформації (прийняттю навіть очевидних фактів заважає неможливість їх прямого, безпосереднього засвоєння, оскільки «все пропускається крізь себе» на засадах власного світосприймання, а, значить, людині важче вчитися за звичними «навчальними штампами», і водночас їй легше «щось» створювати («вигадувати»): це «щось» часто схоже на власні концепції у пізнанні навколишньої дійсності); 2) здебільшого важко передбачити поведінку і діяльність через нешаблонний світогляд, тому невміння пристосовуватися, неконформність спричиняють типові навчально-виховні проблеми у взаєминах з ровесниками, педагогами і навіть батьками; 3) домінуюча цікавість процесом розв'язання завдання, а не результатом (перешкоди збільшують цікавість, в особистості зростає прагнення «будь-що» зрозуміти самостійно незалежно від витрат часу); 4) відсутність концентрованої спрямованості на кількісні показники у роботі (низька зацікавленість у шкільній оцінці, оскільки рушійним пізнавальним чинником є «робота думки, а не засвоєння знань»).

Зважаючи на те, що сучасна система освіти переважно орієнтована на роботу з учнями, яким властива шкільна обдарованість, ми пропонуємо авторський інформаційний зріз про шляхи вивчення і розвитку обдарованих підлітків, який може бути перспективним у пізнавальному руслі реформування системи освіти.

З'ясовано, що для становлення творчого потенціалу в підлітковому віці, а, значить, успішного навчання і виховання підлітків, існують принаймні два провідні соціальні ризики зі своїми несприятливими результатами:

1) несвоєчасне розпізнавання дорослими структури творчого потенціалу у підлітків (результат: обмежені розвивальні можливості у дорослих для повноцінного сприяння вже оптимального розвитку підлітків);

2) реальна і потенційна наявність у дорослих світоглядної настанови про підлітків, згідно з якою відбувається підміна їхніх глибинних психологічних характеристик на альтернативні, як правило, негативні уявлення, які пов'язані лише із зовнішніми поведінковими ознаками (результат: стабілізація суспільних стереотипів про підлітковий вік як «важкий», «непередбачуваний», або набуття узагальнених характеристики типу «вони нічим не цікавляться», «вони нічого не хочуть» тощо).

У зв'язку з цим нами розроблено навчально-науковий проект, метою якого є розвиток творчого потенціалу у підлітків в умовах навчально-виховного процесу академічної гімназії та безпосереднього впливу їхнього найближчого соціального оточення (педагогів і родини).

Методологія проекту: адресний індивідуальний тематичний психологічний супровід, зміст якого визначається наступними розвивальними перспективами:

1. Структура гендерного розвитку творчого потенціалу підлітків (інтелектуалізація, соціалізація, креативність, досконала психосоматика) як громадян своєї держави є необхідним індивідуальним механізмом комфортності і соціального захисту в умовах часто несприятливої навколишньої дійсності.

2. Спрямованість професійно-орієнтованої підготовки підлітків до мотивованого навчання у вищих навчальних закладах і формування психологічної готовності до результативного індивідуального життєвого повсякдення.

3. Формування у дорослих учасників проекту (педагогічний колектив, родина) психологічної готовності до особистісної і навчально-професійної взаємодії з підлітками, які мають творчий потенціал.

Послідовність заходів реалізації проекту: 1) навчально-методичні заняття із студентами, які беруть участь у проекті; 2) розроблення тематичних діагностичних програм для вивчення творчого потенціалу підлітків; 3) арт-терапевтичні і психоконсультативні заняття з підлітками та їхніми батьками; 4) тематичні зустрічі з класними керівниками; 5) організація

лабораторії психолого-педагогічного супроводу підлітків з творчим потенціалом.

Висновки, перспективи.

1. Нами розроблена прикладна навчально-наукова пропозиція (проект) для впровадження у систему освіти України динамічної вікової соціальної моделі «Розвиток творчого потенціалу у підлітків в освітніх умовах академічної гімназії» (термін: три навчальних роки).

2. Цей проект зміцнює у підлітків переконаність у соціальній важливості та потребності їхнього творчого потенціалу для життєвої стабільності кожного з них, родини, педагогів, інших дорослих (у цілому, для соціально-економічної стабільності країни).

3. Світоглядна настанова в освітян про феномен «творчого потенціалу» як унікальне життєве явище гарантує їм результативний процес формування творчої особистості майбутнього фахівця, витоки якого знаходяться у підлітковому віці.

Светлана Полишук. Психологическое сопровождение творческого потенциала личности.

Предлагаются направления и формы работы, ориентированные на становление творческого потенциала в подростковом возрасте на примере подростков-гимназистов (в пределах реализации авторского учебно-научного проекта «Творческий потенциал гимназистов-подростков: «Учимся не для школы, а для жизни»).

Ключевые слова: тематическое психологическое сопровождение, психологическая поддержка, психологическое просвещение, творческий потенциал.

Svitlana Polishchuk. Psychological supervising personality creative potential development.

Directions and forms of work oriented on developing creative potential at the adolescence age on the example of the gymnasium adolescents (in the frames of realizing the author's educational-scientific project «Gymnasium adolescents creative potential: «We learn for life but not for school are suggested»).

Keywords: thematic psychological supervising, psychological support, psychological education, creative potential.

Стаття надійшла до редакційної колегії 04.05.2018

Прийнято до друку 07.05.2018

Інформація про автора:

Полишук Світлана Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка».